

KADIN PARLAMENTERLER

1 . DÜNYA PARLAMENTOLARI VE KADINLAR

2 . TÜRKİYE SİYASETİNDE KADIN PARLAMENTERLER

DÜNYA PARLAMENTOLARI VE KADINLAR

TARİHÇE

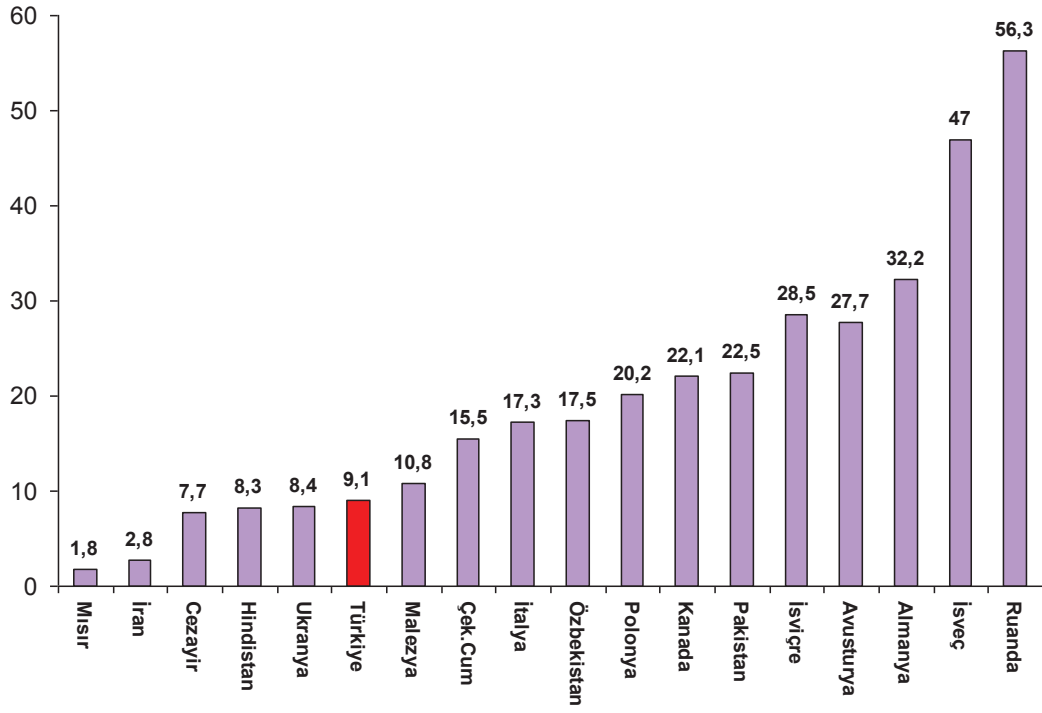
- Kadınlara seçilme hakkı ilk olarak A.B.D’de 1788’de verilmiştir.
- Yeni Zelanda seçme hakkını 1893’de vermiştir.
- Avrupa’da ise seçme ve seçilme hakkını ilk tanıyan ülke Finlandiya olmuştur.
- Dünyanın ilk kadın parlamenterleri 1907 yılında Finlandiya’dan çıkmıştır.200 üyeli parlamentoya 19 kadın seçilmiştir.
- Kadınlara tanınan seçme ve seçilme hakkı çeşitli ülkelerde aşamalı olarak yürürlüğe konmuş ve bazen yürürlükten kaldırılmış; bazı ülkelerde önce oy verme , sonra seçilme hakkı şeklinde gerçekleşmiştir.

Yıl	Ülke
1788	ABD (Seçilme Hakkı)
1893	Yeni Zelanda (Seçme Hakkı)
1902	Avusturalya
1906	Finlandiya
1907	Norveç
1915	Danimarka, İzlanda
1917	Kanada, Hollanda
1918	Almanya, Avusturya, Estonya, Gürcistan, Macaristan, İngiltere, Rusya
1919	Belçika, İsveç
1920	ABD (Seçme Hakkı)
1924	Kazakistan , Moğolistan , Tacikistan
1927	Türkmenistan
1930	Türkiye (Seçme Hakkı)
1931	İspanya, Portekiz
1932	Brezilya, Tayland
1934	Küba, Portekiz, Türkiye (Seçilme Hakkı)
1944	Bulgaristan, Fransa, Jamaika
1947	Arjantin, Japonya
1952	Lübnan, Yunanistan
1971	İsviçre
1980	Irak
2005	Kuveyt
2006	Birleşik Arap Emirlikleri

ÜLKE PARLAMENTOLARINDA KADIN PARLAMENTER ORANLARI

Merkezi Cenevre`de bulunan Inter-Parliamentary Union`ın 142 ülkede kadın siyasetçilerle ilgili yaptığı araştırmaya göre kadının parlamentodaki toplam katılımı ortalama yüzde 18,40`tır.142 ülkeden oluşan listenin başında Ruanda Ulusal Meclisi bulunuyor.Anayasal değişimle bu ülkede getirilen kota zorunluluğu nedeniyle 2003 seçimlerinde rekor düzeyde kadın parlamentoya girdi. Ruanda parlamentosunun yüzde 48.8`i kadınlardan oluşuyor. Tabii bu tür uygulamalar sadece gelişmekte olan ülkeler için değil, İngiltere`de iktidarda olan İşçi Partisi için de geçerli oldu. 2005 yılında uygulanan kota sayesinde 128 gibi rekor sayıda kadın siyasetçi, parlamentoya seçildi. Inter-Parliamentary Union`a göre kota uygulanan ülkelerde kadınların katılımı ortalama yüzde 26.9`a kadar yükselirken, kotasız ülkelerde bu oran yüzde 13.6`da kalıyor. Kadınların en yoğun olduğu parlamentolar sıralamasında Ruanda`yı, İsveç, Kosta Rika, Norveç, Finlandiya, Danimarka, Hollanda, Küba, İspanya, Arjantin ve Mozambik izliyor. TBMM`deki kadın milletvekili oranının yüzde 9,1 olduğu Türkiye ise 107`nci sırada yer almaktadır.

Sıra	Ülke	Oran
1	Ruanda	56,3
2	İsveç	47,0
3	Küba	43,2
4	Finlandiya	41,5
5	Hollanda	41,3
6	Arjantin	40,0
7	Danimarka	38,0
8	Angola	37,3
9	Kostarika	36,8
10	İspanya	36,3
11	Norveç	36,1
12	Belçika	35,3
13	Mozambik	34,8
14	Yeni Zelanda	33,6
15	İzlanda	33,3
.....		
107	Türkiye	9,1

Inter-Parliamentary Union verilerine göre 1945 ile 1995 yılları arasında parlamentoya sahip olan ülke sayısı yaklaşık 7 misli artmıştır. Aynı dönemde kadın parlamenterlerin yüzdesindeki artış ise 4 misli dolayındadır.

Yıl	1945	1955	1965	1975	1985	1995
Parlamento Sayısı	26	61	94	115	136	176
Kadın Parlamenter (%)	3	7,5	8,1	10,9	12	11,6

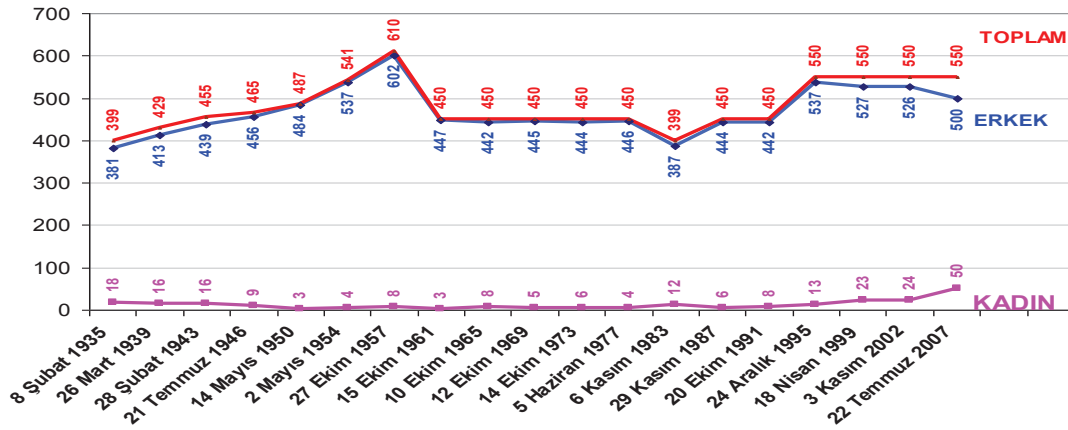
DÜNYA ORTALAMASI	
Tüm Üyeler	44.158
Erkek	35.939
Kadın	8.119
Kadınların Yüzdesi	18,40%

TÜRKİYE SİYASETİNDE KADIN PARLAMENTERLER

Ülkemizde kadınlar yıllarca sosyal ve siyasi alanda hak ettikleri yerde olamamıştır. Gerek Osmanlı Devletinin etkisi gerek ise İslamiyetin yanlış yorumlanmasından dolayı, kadınlar toplumda hep ikinci planda kalmış, karar ve yetki sahibi olamamışlardır. Osmanlıda zamanla bu durumda değişiklik göstermiş olmasına rağmen kadınlarımız Cumhuriyetin kurulmasından sonra Mustafa Kemal ATATÜRK'ün getirmiş olduğu devrimler ve ilkeler sayesinde toplumda erkeklerle eşit haklara sahip olmuştur. Tüm bu devrimlere ve haklara rağmen ne yazık ki ülkemizde kadın halen hak ettiği yerde değildir ve temsil edilememektedir. Dünya ortalamalarına bakıldığında ne kadar geri kaldığımızı görebiliriz. 1935 yılında 18 kadın milletvekili ile kadınların TBMM'de temsilinde dünyanın ikinci ülkesiyken, 2009 yılında 50 kadın milletvekili ile kadınların TBMM'de temsilinde 142 ülke arasında 107. sırada bulunmaktadır.

Türkiye'de kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 28'leri bulurken, esas politikaları yönlendirecek, ayrımcılık, şiddet, töre cinayetleri gibi konularda karar mekanizmalarında, yani Meclis'te bu oran yok denecek kadar az, sadece yüzde 9,1.

KADIN MİLLETVEKİLERİ SAYILARI VE ORANLARI

Dönem	Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek	Temsil Oranı (%)	Kadın	Temsil Oranı (%)
5.	08 Şubat 1935	399	381	95,5	18	4,5
6.	26 Mart 1939	429	413	96,3	16	3,7
7.	28 Şubat 1943	455	439	96,5	16	3,5
8.	21 Temmuz 1946	465	456	98,1	9	1,9
9.	14 Mayıs 1950	487	484	99,4	3	0,6
10.	2 Mayıs 1954	541	537	99,3	4	0,7
11.	27 Ekim 1957	610	602	98,7	8	1,3
12.	15 Ekim 1961	450	447	99,3	3	0,7
13.	10 Ekim 1965	450	442	98,2	8	1,8
14.	12 Ekim 1969	450	445	98,9	5	1,1
15.	14 Ekim 1973	450	444	98,7	6	1,3
16.	5 Haziran 1977	450	446	99,1	4	0,9
17.	6 Kasım 1983	399	387	97	12	3,0
18.	29 Kasım 1987	450	444	98,7	6	1,3
19.	20 Ekim 1991	450	442	98,2	8	1,8
20.	24 Aralık 1995	550	537	97,6	13	2,4
21.	18 Nisan 1999	550	527	95,8	22	4,2
22.	3 Kasım 2002	550	526	95,6	24	4,4
23.	22 Temmuz 2007	550	500	90,9	50	9,1
	Toplam	9135	8899	97,4	235	2,6

Görüldüğü gibi Türkiye’de Kadınların Parlamentoda temsil edilme oranları %2,6 ‘dır. 2009’da yapılan son mahalli idareler seçimlerinde de ;

BELEDİYE BAŞKANI= 2.903 KADIN SAYISI =26 ORAN = % 0.9
BELEDİYE MECLİSİ ÜYESİ = 30.921 KADIN SAYISI = 1.471 ORAN= % 4.5
İL GENEL MECLİSİ ÜYESİ = 3.166 KADIN SAYISI = 115 ORAN= % 3.5

Bu durum göz önüne alındığında demokrasinin belirgin özelliklerinden olan eşitliğin ve bu bağlamda temsil ve katılımın kadınlar açısından istenilen düzeyde sağlanamaması sorunu bariz bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Ülkemizde , kadın nüfusunun yaklaşık %40 ‘ın sanayi tarım ve hizmet sektörlerinin içinde yer almasına rağmen siyasete yeteri kadar ilgi göstermemelerinin başlıca nedenleri şöyle sıralanabilir;

- Toplumsal Kültürel ve Ekonomik Yapı
- Siyasi Partilerin Yapısı
- Bilgi yetersizliği ve Özgüven eksikliği

TARİHSEL GELİŞİM

- > Osmanlı’da ilk defa 1843 yılında kadınlar, Tıbbiye Mektebi bünyesinde ebelik eğitimi almaya başladılar. Ve bunları takiben kız ve erkek çocuklara eşit miras hakkı tanındı, Kız Rüştüleri açıldı, Kadınlar için dergiler yayımlandı vs haklar tanınmaya başlandı.
- > 1897 yılında kadınlar ücretli işçi olarak çalışmaya başladı.
- > 1913 yılında kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışmaya başladı.
- > 1923 yılı Haziran ayında Nezihe Muhittin'in başkanlığında ilk kadın partisi olan Kadınlar Halk Fırkası'nın kurulması girişiminde bulunuldu. Ancak, kadınlara oy hakkı tanımayan 1909 tarihli. Seçim Kanunu gereğince valilikçe partinin kuruluşuna onay verilmediğinden dernekleşmeye gidildi.
- > 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarıldı. Kız ve erkekler eşit haklarla eğitim görmeye başladı.
- > 1930 yılında Belediye Kanunu çıkarıldı. Kanun ile kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- > 26 Ekim 1933 tarihinde Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakları verildi.
- > 5 Aralık 1934 tarihli Anayasa değişikliği ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- > 8 Şubat 1935 tarihinde yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi 5. Dönem seçimleri sonucunda 17 kadın milletvekili ilk kez Meclis'e girdi, ara seçimlerde bu sayı 18'e ulaştı.
- > 1950 yılında Mersin'de ilk kadın belediye başkanı olan Müfide İlhan seçildi.
- > 26 Mart 1971 tarihinde ilk kadın bakan olan Türkan Akyol, Sağlık Bakanı olarak atandı.
- > 1987 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nda Kadına Yönelik Politikalar Danışma Kurulu kuruldu.
- > 24 Ocak 1989 tarihinde içişleri Bakanlığı tarafından, kaymakamlık sınavlarına kadınların da alınacağı açıklandı.
- > 29 Kasım 1990 tarihinde kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan Medeni Kanun'un 159. maddesi Anayasa Mahkemesi'nce iptal edildi.
- > 1991 yılında 48. Hükümet döneminde ilk kadın vali olan Lale Aytaman, Muğla iline atandı.
- > 25 Haziran 1993 tarihinde Türkiye'nin ilk kadın başbakanı olan Tansu Çiller, 50. Hükümeti kurdu.
- > 25 Temmuz 2005 tarihinde, Anayasa Mahkemesine ilk kadın başkan olan Tülay Tuğcu seçildi.
- > 25 Ocak 2007 tarihinde, kurulduğu 1971 yılından beri başkanlığını erkek işadamlarının yaptığı Türk Sanayici ve İşadamları Derneği'ne (TÜSİAD) ilk kadın başkan olan Arzuhan Doğan Yalçındağ seçildi.

SONUÇ

1. Türkiye’de Kadının siyasete katılımı ve temsil oranı yeterli değildir
2. Türkiye’de Kadının Siyasi Mekanizmalarda daha fazla yer alması gerekmektedir.
3. Türk kadının siyasi hayata katılım oranının sosyolojide “kritik temsil eşiğı” denilen en az üçte bire (%30) ulaşmalıdır.
4. Siyasal karar organlarınca seçilecek kişilerin belirlenmesinde kadınlara belli oranlarda yer ayrılmalıdır.
5. Katılımcı demokratik kültürün oluşması için kadınların eğitim seviyeleri artırılarak,ekonomik özgürlükleri sağlanarak, kadınları siyaset konusunda bilgilendirerek ve teşvik ederek, kadınların sosyal yaşantılarında karşılaştıkları siyasi,ekonomik ve kültürel, hayata katılımlarındaki engeller ortadan kaldırılarak çözüme ulaşılacaktır.

Hazırlayan: Araştırmacı Yazar Yüksel BİNİCİ